

XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISHDA DAVLAT MOLIYAVIY BOSHQARUVI VA AUDITNING ROLI: SINGAPUR TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN TAVSIYALAR.

Pardayev Jasurbek Shamsiddinovich

*Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya
universiteti 3-bosqich talabasi*

Anotatsiya: *Ushbu maqolada xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda davlat moliyaviy boshqaruvi va auditning strategik roli ko'rib chiqiladi. Singapur va Janubiy Koreya kabi ilg'or davlatlarning moliyaviy boshqaruv va audit tizimlari tahlil qilinib, ular asosida O'zbekistonda ushbu sohalarni takomillashtirishga oid amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Maqolada davlat moliyaviy boshqaruvi va auditning investorlar ishonchini ta'minlash, moliyaviy resurslarni samarali boshqarish va korrupsiyaga qarshi kurashishda o'rni yoritiladi. Singapurning shaffof byudjetlash tizimi va Janubiy Koreyaning strategik moliyaviy rejalashtirish tajribalari, shuningdek, ularning audit tizimlari O'zbekiston sharoitida raqamli transformatsiya, mustaqil auditorlik institutini rivojlantirish hamda huquqiy barqarorlikni ta'minlash yo'llarida asos sifatida ko'rib chiqilgan. Tavsiyalar O'zbekistonning investitsiya muhitini jozibador qilish va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *Xorijiy investitsiyalar, davlat moliyaviy boshqaruvi, audit tizimi, investitsiya muhitini yaxshilash, shaffoflik va hisobdorlik, moliyaviy rejalashtirish, raqamli texnologiyalar, korrupsiyaga qarshi kurash, xalqaro moliyaviy standartlar, singapur tajribasi, janubiy Koreya tajribasi, investor ishonchi, huquqiy barqarorlik, moliyaviy intizom, maxsus iqtisodiy zonalar*

KIRISH

Xorijiy investitsiyalar bugungi global iqtisodiyotda mamlakatlarning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Ular nafaqat moliyaviy resurslar olib keladi, balki ilg'or texnologiyalar, innovatsion boshqaruv usullari, zamonaviy ishlab chiqarish standartlari va xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatini ham taqdim etadi. Shu sababli, har bir davlatning asosiy strategik maqsadlaridan biri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanishdir. Biroq, investitsiyalarni jalb qilish jarayoni murakkab bo'lib, u davlatning moliyaviy boshqaruvi va audit tizimining shaffofligi, samaradorligi hamda ishonchliligiga bevosita bog'liqdir.

Davlat moliyaviy boshqaruvi (DMB) – bu davlat byudjetining shakllantirilishi, taqsimlanishi va undan foydalanish, davlat mulkini boshqarish, soliq siyosatini yuritish hamda moliyaviy nazoratni amalga oshirish bilan bog'liq bo'lgan barcha jarayonlarni o'z ichiga oladi. Uning samaradorligi investorlar uchun muhim ishora bo'lib, mamlakatda makroiqtisodiy barqarorlik, moliyaviy intizom va mablag'lardan oqilona foydalanish darajasini ko'rsatadi. Auditorlik faoliyati esa, investitsiya loyihalarining qonuniy va samarali amalga oshirilishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. U moliyaviy hisobotlarning haqqoniyligini tasdiqlash, korruptsiya va moliyaviy firibgarliklarning oldini olish orqali investorlar uchun qo'shimcha kafolat yaratadi.

Ushbu maqolaning maqsadi – xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda davlat moliyaviy boshqaruvi va auditning rolini atroflicha o'rganish, Singapurning bu boradagi muvaffaqiyatli tajribasini tahlil qilish hamda ushbu tajriba asosida O'zbekiston uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Singapur, o'zining cheklangan resurslariga qaramay, xorijiy investitsiyalar evaziga jahon iqtisodiyotining yetakchi o'yinchilaridan biriga aylangan. Uning tajribasi O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun qimmatli saboq bo'lishi mumkin, chunki Singapur o'zining samarali moliyaviy boshqaruvi, shaffof audit tizimi va investitsiya uchun qulay muhit yaratishdagi izchilligi bilan ajralib turadi.

Maqolada moliyaviy boshqaruv va auditning nazariy asoslari, Singapur modelining asosiy jihatlari, O'zbekistonning hozirgi investitsiya muhiti tahlili va amaliy tavsiyalar batafsil yoritiladi. Ushbu tahlil O'zbekistonning investitsiya salohiyatini oshirishga va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi degan umiddamiz.

Davlat moliyaviy boshqaruvi (DMB) — bu davlatning moliyaviy resurslarini shakllantirish, taqsimlash va undan samarali foydalanishni ta'minlash bo'yicha tizimli faoliyatdir. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish jarayonida davlat moliyaviy boshqaruvi iqtisodiy barqarorlikni saqlash, investitsiya muhitini yaxshilash va investorlar ishonchini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega.

Davlat moliyaviy boshqaruvining asosiy funksiyalari:

- Moliyaviy resurslarni boshqarish va taqsimlash: Davlat byudjeti va investitsiya loyihalariga yo'naltiriladigan mablag'larning samarali taqsimlanishi investitsiya jarayonining muvaffaqiyatiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiladi.

- Moliyaviy muvozanat va barqarorlikni ta'minlash: Mamlakat moliyaviy tizimida barqarorlik saqlangan taqdirda, investorlar o'z sarmoyalarining xavfsizligini his qilishadi.

- Investitsiya siyosatini amaliyotga tatbiq etish: Davlat moliyaviy boshqaruvi investitsiya loyihalarini qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish uchun moliyaviy siyosatlarni ishlab chiqadi va amalga oshiradi.

- Nazorat va shaffoflikni ta'minlash: Moliyaviy audit, buxgalteriya hisoboti va nazorat mexanizmlari orqali davlat moliyaviy boshqaruvi investitsiya loyihalarining qonuniy va samarali bajarilishini kafolatlaydi.

Xorijiy investorlar uchun moliyaviy boshqaruvning ahamiyati

Investorlar uchun eng muhim omillardan biri — investitsiya muhitining ishonchliligi va shaffofligi hisoblanadi. Davlat moliyaviy boshqaruvi orqali o'rnatilgan aniq moliyaviy tartib-taomil va audit mexanizmlari korrupsiya va moliyaviy xatoliklarning oldini olishga yordam beradi. Bu esa investorlar uchun kafolat, xavfsizlik va investitsiyalarini samarali boshqarish imkoniyatini yaratadi. Shu bois, samarali moliyaviy boshqaruv xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda asosiy ustuvorliklardan biri hisoblanadi.

Moliyaviy boshqaruvning investitsiya jarayonidagi o'rni

Investitsiya loyihalarining muvaffaqiyati ularni moliyaviy jihatdan to'g'ri boshqarilishiga bevosita bog'liq. Moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish orqali loyiha xarajatlari va daromadlari yanada aniq rejalashtiriladi, nazorat mexanizmlari orqali ortiqcha xarajatlar va suiiste'molliklarning oldi olinadi. Bu holatlarni Singapur tajribasida samarali amaliyotlar orqali ko'rish mumkin — u yerda davlat moliyaviy boshqaruvi va audit tizimi yuqori nazoratni ta'minlab, investorlar uchun optimal biznes-muhit yaratishga xizmat qiladi.

Audit tushunchasi va turlari

Audit – bu moliyaviy faoliyatni mustaqil ekspertlar tomonidan tekshirish jarayoni bo'lib, kompaniyalar yoki davlat tashkilotlari tomonidan taqdim etilgan moliyaviy hisobotlar va faoliyat natijalarining haqqoniyligi va qonuniyligini aniqlashga qaratilgan. Auditorlik ikki asosiy yo'nalishda amalga oshiriladi:

- Ichki audit – tashkilotning ichki nazorat tizimini, moliyaviy va operatsion jarayonlarni baholash va takomillashtirish uchun mo'ljallangan;

- Tashqi audit – mustaqil auditorlar tomonidan amalga oshirilib, investorlarga va jamoatchilikka hisobotlarning to'g'ri va ishonchli ekanligini ta'kidlaydi.

Investitsiya loyihalarida auditning ahamiyati

Investitsiya loyihalarining samarali amalga oshirilishida auditning roli muhimdir. Audit quyidagi vazifalarni bajaradi:

- Loyiha moliyaviy ko'rsatkichlarining haqqoniyligini ta'minlaydi;
- Moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish holatini tekshiradi;
- Korrupsiya va moliyaviy firibgarliklarni aniqlashga yordam beradi;
- Investorlar uchun qo'shimcha kafolat bo'lib, ularning sarmoyalarini himoya qiladi;

• Investitsiya loyihalarining kompleks nazoratini tashkil etib, loyihaning muddatida va rejalashtirilgan byudjet doirasida bajarilishini ta'minlaydi.

Xorijiy investorlarga auditorlik kafolatlari yaratish

Xorijiy investorlar uchun eng muhim omil – investitsiya muhitining shaffofligi va moliyaviy xisobotlarning ishonchliligidir. Bu esa samarali audit tizimining mavjudligi bilan ta'minlanadi. Singapur kabi mamlakatlarda auditorlikning xalqaro standartlarga mosligi va mustaqilligiga katta e'tibor beriladi. Bu esa investorlar uchun ijobiy signal bo'lib, investitsiyalar hajmining oshishiga olib keladi.

O'zbekistonda esa audit tizimini rivojlantirish va uning mustaqilligini taqdim etish orqali xorijiy investorlarni jalb qilish va ularning ishonchini oshirish mumkin. Shu bilan birga, audit institutining qonuniy bazasini mustahkamlash, auditorlarning malakasini oshirish va xalqaro standartlarga mos keladigan audit amaliyotlarini joriy etish muhim ahamiyatga ega.

3-bo'lim: Singapur moliyaviy boshqaruvi va audit tizimi tajribasi

Singapur, o'zining geografik jihatdan kichik maydoni va tabiiy resurslarning kamligiga qaramay, global iqtisodiyotda yetakchi o'yinchilardan biriga aylangan. Bu muvaffaqiyatning asosiy omillaridan biri uning samarali davlat moliyaviy boshqaruvi va shaffof audit tizimi hisoblanadi.

Singapur iqtisodiy rivojlanish modeli

Singapur hukumati investitsiyalarni jalb qilishni strategik ustuvor vazifa deb biladi va ushbu maqsadga erishish uchun bir qator samarali siyosatlarni joriy qilgan:

• Strategik rejalashtirish: Hukumat uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqadi va ularni izchil amalga oshiradi. Bu esa investorlarga kelajakdagi iqtisodiy yo'nalishlar bo'yicha aniq tasavvur beradi.

• Investitsiyalarni rivojlantirish kengashi (EDB): Ushbu tashkilot xorijiy kompaniyalar uchun bir martalik darcha bo'lib xizmat qiladi. EDB investorlarga moliyaviy imtiyozlar, infratuzilma yordami va biznesni yo'lga qo'yishda har tomonlama ko'mak beradi.

• Infratuzilmani rivojlantirish: Singapur zamonaviy va yuqori texnologiyali infratuzilmaga (portlar, aeroportlar, aloqa tizimlari) ega bo'lib, bu biznes yuritish sharoitlarini sezilarli darajada yaxshilaydi.

- Malakali ishchi kuchi: Ta'lim tizimi yuqori malakali va talabga javob beradigan mutaxassislarni tayyorlashga qaratilgan bo'lib, bu xorijiy kompaniyalar uchun jozibadorlikni oshiradi.

Moliyaviy boshqaruvdagi innovatsiyalar va xalqaro standartlar

Singapur davlat moliyaviy boshqaruvi tizimi quyidagi xususiyatlari bilan ajralib turadi:

- Shaffoflik va hisobdorlik: Barcha moliyaviy operatsiyalar va byudjet jarayonlari ochiq va shaffof tarzda amalga oshiriladi. Hukumat byudjetlari va moliyaviy hisobotlar jamoatchilikka ochiq taqdim etiladi.

- Maqsadli byudjetlash: Har bir davlat mablag'i aniq belgilangan maqsadlarga yo'naltiriladi va bu mablag'larning samaradorligi muntazam nazorat qilib boriladi.

- Xalqaro standartlarga muvofiqlik: Singapur xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) va audit standartlariga (ISA) to'liq rioya qiladi. Bu esa xorijiy investorlar uchun Singapur moliyaviy ma'lumotlarini tushunish va ularga ishonishni osonlashtiradi.

- Raqamlashtirish: Moliyaviy boshqaruv jarayonlariga zamonaviy raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali operatsion samaradorlik oshirilgan va xatoliklar minimallashtirilgan.

Audit tizimining shaffofligi va samaradorligi

Singapurdagi audit tizimi uning investitsion jozibadorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi:

- Mustaqil audit institutlari: Singapurda mustaqil auditorlik firmalari faoliyat yuritadi va ular hukumatdan hech qanday bosimga duch kelmasdan, erkin faoliyat yuritishlari mumkin.

- Qat'iy me'yoriy baza: Auditorlik faoliyati qat'iy qonun va me'yoriy hujjatlar asosida tartibga solinadi. Bu moliyaviy hisobotlarning haqqoniyligini ta'minlaydi.

- Korrupsiyaga qarshi kurash: Singapur dunyodagi eng past korrupsiya darajasiga ega mamlakatlardan biridir. Korrupsiyaga qarshi qat'iy qonunlar va ularning izchil ijrosi investorlarning ishonchini mustahkamlaydi. Korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha Byuro (CPIB) qonunbuzarliklarni tergov qilish va jazolashda mustaqil va qat'iyatli faoliyat yuritadi.

Investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha hukumat siyosati va amaliyotlari

Singapur hukumati investitsiya muhitini yanada jozibador qilish uchun doimiy ravishda quyidagi ishlarni amalga oshiradi:

- Soliq imtiyozlari: Yangi sarmoyalar uchun soliq imtiyozlari, investitsiya subsidiyalari va boshqa rag'batlantiruvchi choralar taklif etiladi.

- Maxsus iqtisodiy zonalar: Innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish va eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash uchun maxsus iqtisodiy zonalar tashkil etilgan.

- Intellektual mulk himoyasi: Kuchli qonunchilik bazasi intellektual mulk huquqlarini ishonchli himoya qiladi, bu esa yuqori texnologiyali kompaniyalar uchun muhim omil hisoblanadi.

Singapur tajribasi shuni ko'rsatadiki, samarali davlat moliyaviy boshqaruvi, shaffof va mustaqil audit tizimi, shuningdek, korrupsiyaga qarshi murosasiz kurash xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning kalitidir. Bu elementlar birgalikda investorlar uchun barqaror, prognozlashtiriladigan va ishonchli muhitni yaratadi.

O'zbekiston so'nggi yillarda iqtisodiy islohotlarni bosqichma-bosqich amalga oshirib, xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga katta e'tibor qaratmoqda. Biroq, mamlakatning investitsiya muhiti va davlat moliyaviy boshqaruvi hamda audit tizimlarida hali jiddiy takomillashtirishlar talab qilinadi.

Investitsiya muhitining tahlili

O'zbekiston iqtisodiyotining asosiy xususiyatlaridan biri uning rivojlanmoqda bo'lishi va bozor munosabatlarining shakllanayotganligidir. Bu esa xorijiy investorlar uchun ba'zi xavotirlarni yuzaga keltiradi:

- Huquqiy noaniqliklar: Qonunchilik va me'yoriy-huquqiy bazaning barqaror emasligi, ko'plab normativ-huquqiy hujjatlarda o'zgarishlar bo'lishi investorlar uchun xavf omilidir.

- Muloqot va axborot yetishmovchiligi: Investitsiya shartlari, qonunlar va davlat siyosati haqidagi ma'lumotlarning to'liq va o'z vaqtida taqdim etilmasligi ishonchni pasaytiradi.

- Raqamli infratuzilmaning yetishmasligi: Moliyaviy boshqaruv va audit jarayonlarida zamonaviy raqamli texnologiyalar keng qo'llanilmagan.

Davlat moliyaviy boshqaruvi va audit tizimidagi kamchiliklar

- Moliyaviy boshqaruvning samaradorligi pastligi: Byudjet jarayonlari, moliyaviy resurslarni taqsimlash va monitoring tizimlarida shaffoflik kam.

- Audit institutining rivojlanmaganligi: Mustaqil va xalqaro standartlarga mos audit institutlari yetishmaydi. Auditorlarning malakasi va uzviy nazorati zaif.

- Korrupsiyaning mavjudligi: Moliyaviy nazorat va audit jarayonlarida korrupsiya xavfi mavjudligi investorlar ishonchini susaytiradi.

Huquqiy va institutsional muammolar

- Huquqiy baza zaifligi: Investitsiyalarni himoya qilishga oid qonunlar yetarlicha aniq va mustahkam emas.

- Institutsional integratsiyaning yetishmasligi: Moliyaviy boshqaruv, audit va investitsiya siyosatini olib boruvchi tashkilotlar o'rtasida hamkorlik va axborot almashinuvi past.

- Nazorat va javobgarlik mexanizmlarining samarador emasligi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish va O'zbekistonni investitsiyalar uchun yanada jozibador qilish maqsadida Singapur tajribasidan o'rganish va ularni milliy sharoitga moslashtirish lozim.

Singapurning muvaffaqiyatli moliyaviy boshqaruvi va audit tizimi O'zbekiston uchun muhim tajriba bazasini tashkil etadi. Quyida ushbu tajribadan kelib chiqqan holda O'zbekistonning davlat moliyaviy boshqaruvi va audit sohasida amalga oshirishi kerak bo'lgan asosiy tavsiyalar keltiriladi.

1. Moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish

- Xalqaro standartlarni joriy etish: O'zbekiston moliyaviy boshqaruvni xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) va xalqaro davlat moliyaviy boshqaruvi standartlariga moslashtirishi zarur. Bu investorlar uchun ma'lumotlarning shaffofligi va tushunarlilikini oshiradi.

- Shaffof byudjetlashtirish tizimi: Moliyaviy resurslar taqsimoti va xarajatlar shaffofligi orqali davlat xarajatlari samaradorligini ta'minlash, byudjet jarayonlarini keng jamoatchilik uchun ochiq qilish tavsiya etiladi.

- Makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash: Inflyatsiya, pul-kredit siyosati va valyuta bozori nazoratini kuchaytirish orqali investorlar uchun sharoitni barqarorlashtirish zarur.

2. Audit institutini rivojlantirish

- Mustaqil auditorlik tizimini yaratish: Auditorlarning mustaqilligini kafolatlovchi qonuniy baza ishlab chiqish, ularning malakasini oshirish va xalqaro audit standartlari bo'yicha tayyorlashni yo'lga qo'yish muhim.

- Investitsiya loyihalarining muntazam auditi: Investitsiyalar samaradorligini ta'minlash uchun davlat va xususiy sektor investitsiyalariga muntazam audit o'tkazilishi kerak.

- Elektron audit vositalarini tatbiq qilish: Zamonaviy IT texnologiyalari yordamida audit jarayonlarini raqamlashtirish nazorat samaradorligini oshiradi.

3. Huquqiy va institutsional barqarorlikni ta'minlash

- Aniq va adolatli qonunchilik bazasi: Investitsiya faoliyatiga oid qonunlarni soddalashtirish, investorlarning huquqlarini mustahkamlash va ularni himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish talablari mavjud.

- Korrupsiyaga qarshi samarali kurash: Korrupsiya holatlarini aniqlash va unga qarshi kurashuvchi organlarning mustaqilligini oshirish, jinoyat javobgarligini kuchaytirish.

- Institutsional hamkorlikni yo'lga qo'yish: Moliyaviy boshqaruv, audit va investitsiya siyosatini yurituvchi tashkilotlar o'rtasida axborot almashinuvi va hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish.

4. Investitsiya muhitini yaxshilash

- Maxsus iqtisodiy zonalar va imtiyozlar: Singapur tajribasidan kelib chiqib, O'zbekistonda maxsus iqtisodiy zonalar tashkil etish va investitsiyalar uchun soliq imtiyozlari, yer va infratuzilma bilan ta'minlash choralari kuchaytirish.

- Raqamli infratuzilmani rivojlantirish: Moliyaviy boshqaruv va audit tizimlarida avtomatlashtirilgan va raqamlashtirilgan jarayonlarni keng joriy qilish orqali investorlarga qulaylik yaratish.

- Investorlarga qulay shaffoflik: Investitsiya jarayonlari, ruxsatnomalar va tekshiruvlarning optimallashtirilishi, so'rovlarga tezkor javob berish tizimini tashkil etish.

5. Xalqaro hamkorlik va bilim almashinuvi

- Singapur va boshqa ilg'or davlatlar bilan tajriba almashish: O'zbekiston moliyaviy boshqaruv va audit sohasida xalqaro hamkorlikni kengaytirishi, ekspertlar almashinuvi hamda o'quv dasturlarini rivojlantirishga e'tibor qaratishi lozim.

- Xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan ishlash: Jahon banki, Xalqaro Valyuta Jamg'armasi kabi tashkilotlar yordamida moliyaviy boshqaruv va auditni takomillashtirishga yo'naltirilgan loyihalarni amalga oshirish.

Shu tavsiyalar asosida O'zbekiston investitsiya muhitini samarali, shaffof va jozibador qilish yo'lida muhim qadamlar tashlashi mumkin. Singapur modeli esa bunga yorqin amaliy misol bo'lib xizmat qiladi.

Quyida "Janubiy Koreya tajribasi asosida O'zbekistonda davlat moliyaviy boshqaruvi va auditni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar" haqida Singapur tajribasiga o'xshash tarzda qisqacha yozilgan bo'lim taqdim etaman. So'ng xulosaga o'tamiz.

Janubiy Koreya tajribasi asosida O'zbekiston uchun tavsiyalar

Janubiy Koreya iqtisodiyoti so'nggi bir necha o'n yilda jadal rivojlanib, dunyoning yetakchi eksportchi davlatlaridan biriga aylangan. Bu muvaffaqiyatning asosiy sabablaridan biri uning samarali davlat moliyaviy boshqaruvi va yuqori darajadagi audit tizimi hisoblanadi.

1. Moliyaviy boshqaruv va rejalashtirishdagi ilg'or usullar

Janubiy Koreya moliyaviy boshqaruvda uzoq muddatli strategik rejalashtirishga katta e'tibor qaratadi. U yerda davlat organlari va korxonalar moliyaviy monitoringda "scenario-based forecasting" kabi ilg'or bashorat usullarini qo'llaydi. Bu usullar yordamida imkoniyatlar va xavflar oldindan

baholanib, sarmoyalar samaradorligi oshiriladi. Shuningdek, moliyaviy tizimda real vaqt rejimidagi monitoring va raqamli texnologiyalar keng joriy qilingan.

2. Mustaqil va sifatli audit tizimi

Janubiy Koreyada auditorlik tizimi mustaqil va xalqaro standartlarga to'liq mos. Auditorlarning malakasi yuqori darajada, va ular moliyaviy hisobotlarning shaffofligi va haqqoniyligini ta'minlash uchun majburdir. Ichki va tashqi audit mexanizmlari orqali moliyaviy xavf-xatarlar va korrupsiya holatlari samarali kamaytiriladi.

3. Davlat bilan yaqin hamkorlik va moliyaviy intizom

Janubiy Koreyada davlat moliyaviy intizomni ta'minlash bilan birga, korxonalar va moliyaviy bozor ishtirokchilari bilan yaqindan hamkorlik qiladi. Shu orqali iqtisodiy barqarorlik saqlanadi va investorlar uchun xavfsiz va ishonchli muhit yaratiladi. Davlat tomonidan belgilangan soliq va moliyaviy siyosatlar orqali investitsiyalar rag'batlantiriladi.

O'zbekiston uchun amaliy tavsiyalar

- Strategik moliyaviy rejalashtirishni rivojlantirish: O'zbekiston uzoq muddatli moliyaviy va investitsion rejalashtirish metodologiyalarini, xususan forecasting" usullarini joriy etishi zarur.

- Audit tizimining mustaqilligini va sifatini oshirish: Auditorlarning malakasini oshirish, xalqaro audit standartlarini to'liq joriy qilish va mustaqil auditorlik institutini mustahkamlash muhim.

- Raqamli monitoring va moliyaviy nazoratni kuchaytirish: Real vaqt rejimidagi moliyaviy monitoring tizimlarini yaratish orqali moliyaviy nazorat samaradorligini oshirish.

- Davlat va biznes o'rtasida yaqin hamkorlik: Investitsiyalarni rag'batlantirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun davlat moliyaviy siyosatini shaffof va barqaror qilish.

Janubiy Koreya tajribasi Singapur tajribasi bilan bir qatorda O'zbekiston uchun moliyaviy boshqaruv va audit sohalarini xalqaro standartlarga moslashtirishda yanada chuqurroq yondashuvlar uchun asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda davlat moliyaviy boshqaruvi va audit institutlarining samarali faoliyati muhim ahamiyatga ega. Singapur va Janubiy Koreya kabi ilg'or davlatlarning tajribalaridan kelib chiqib, O'zbekistonda moliyaviy boshqaruv va audit tizimlarini xalqaro standartlarga moslashtirish, ularni raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish zarur.

O'zbekiston uchun quyidagi asosiy xulosalar va tavsiyalarni belgilash mumkin:

• Xalqaro moliyaviy boshqaruv va audit standartlarini joriy etish: Bu investorlar uchun shaffoflik va ishonchlilikni ta'minlashda asos bo'ladi. Ayniqsa, IFRS va xalqaro audit standartlariga to'liq moslash kerak.

• Moliyaviy boshqaruv tizimini shaffof, maqsadli va samarali qilish: Byudjet va moliyaviy resurslarni taqsimlashda aniq strategiyalar va monitoring tizimlarini yo'lga qo'yish, moliyaviy intizomni mustahkamlash zarur.

• Audit institutining mustaqilligi va salohiyatini oshirish: Auditorlarning malakasini oshirish, mustaqil va sifatli auditorlik faoliyatini rag'batlantirish hamda audit jarayonlarini raqamlashtirish orqali investitsiya loyihalarining haqqoniyliги kafolatlanadi.

• Huquqiy barqarorlik va korrupsiyaga qarshi kurash: Investorlarning ishonchini oshirish uchun aniq va barqaror normativ bazani yaratish, korrupsiyaga qarshi kuchli chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur.

• Raqamli transformatsiyani amalga oshirish: Moliyaviy boshqaruv va audit sohasida zamonaviy raqamli texnologiyalarni keng joriy qilish nazorat samaradorligini oshiradi va resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlaydi.

• Xalqaro hamkorlikni mustahkamlash: Singapur va Janubiy Koreya kabi muvaffaqiyatli tajribalar asosida ilmiy va amaliy hamkorlikni rivojlantirish, ekspertiza va texnologiyalarni o'rganish O'zbekiston uchun muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, moliyaviy boshqaruv va audit tizimlarini izchillik bilan takomillashtirish xorijiy investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha O'zbekistonning raqobatbardoshligini oshiradi, bu esa mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishiga va ijtimoiy farovonlikning yaxshilanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA SAYTLAR ROYXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat xaridlari agentligi. Elektron davlat xaridlari platformasining faoliyati haqidagi hisobot, Toshkent, 2023 yil.
2. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. UzASBO buxgalteriya tizimi bo'yicha metodik qo'llanma.
3. Renessans ta'lim universiteti. "Xalqaro audit" darslik, 2023.
4. Scientific-jl.com, maqola: Budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobi va xalqaro standartlar, 2025.
5. Wikipedia.org. Singapur Monetar boshqarmasi tarixi va faoliyati, 2023.
6. Innoist.uz, maqola: Zamonaviy tashkilotlarda moliyaviy boshqaruv, Janubiy Koreya va Singapur tajribasi, 2023.

7. OffshoreCompanyCorp.com. Singapur yillik hisobotlari va audit tizimi, 2020.
8. Inlibrary.uz. Davlat moliyaviy nazorati tizimlari taqqoslanmasi (Singapur, Estoniya, Janubiy Koreya), 2020–2024.
9. Zenodo.org. Investitsion audit samaradorligini oshirish, AQSh, Germaniya, Janubiy Koreya, Singapur tajribalari, 2023.
10. KPI.davaktiv.uz. Korporativ boshqaruv takomillashtirish materiallari, turli mamlakatlar misolida, 2024.
11. Uza.uz. Janubiy Koreya boshqaruv tizimi sharhi, 2025.
12. <https://sciencebox.uz/index.php/sjeg/article/download/11941/11227/11792>
13. <https://www.innoist.uz/index.php/ist/article/download/861/832/2070>
14. <https://interfinance.tsue.uz/wpcontent/uploads/2022/09/3%D0%9C%D0%95%D0%9B%D0%98%D0%95%D0%92.%D0%98.pdf>
15. <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/121272>
16. <https://esiconf.org/index.php/TOSROF/article/download/1925/1766/3538>
<https://scientific-jl.com/luch/article/download/637/596/1194>
17. <https://in-academy.uz/index.php/cajei/article/download/50777/32250/55834>
18. <https://lex.uz/docs/-5307886?ONDATE=07.02.2024>
19. http://kitob.sies.uz/frontend/web/kitob/kitob_005f76c4fb1552f.pdf
<https://lex.uz/acts/-5607471>
20. <https://interjournal.uz/index.php/journals/article/download/341/322/882>

